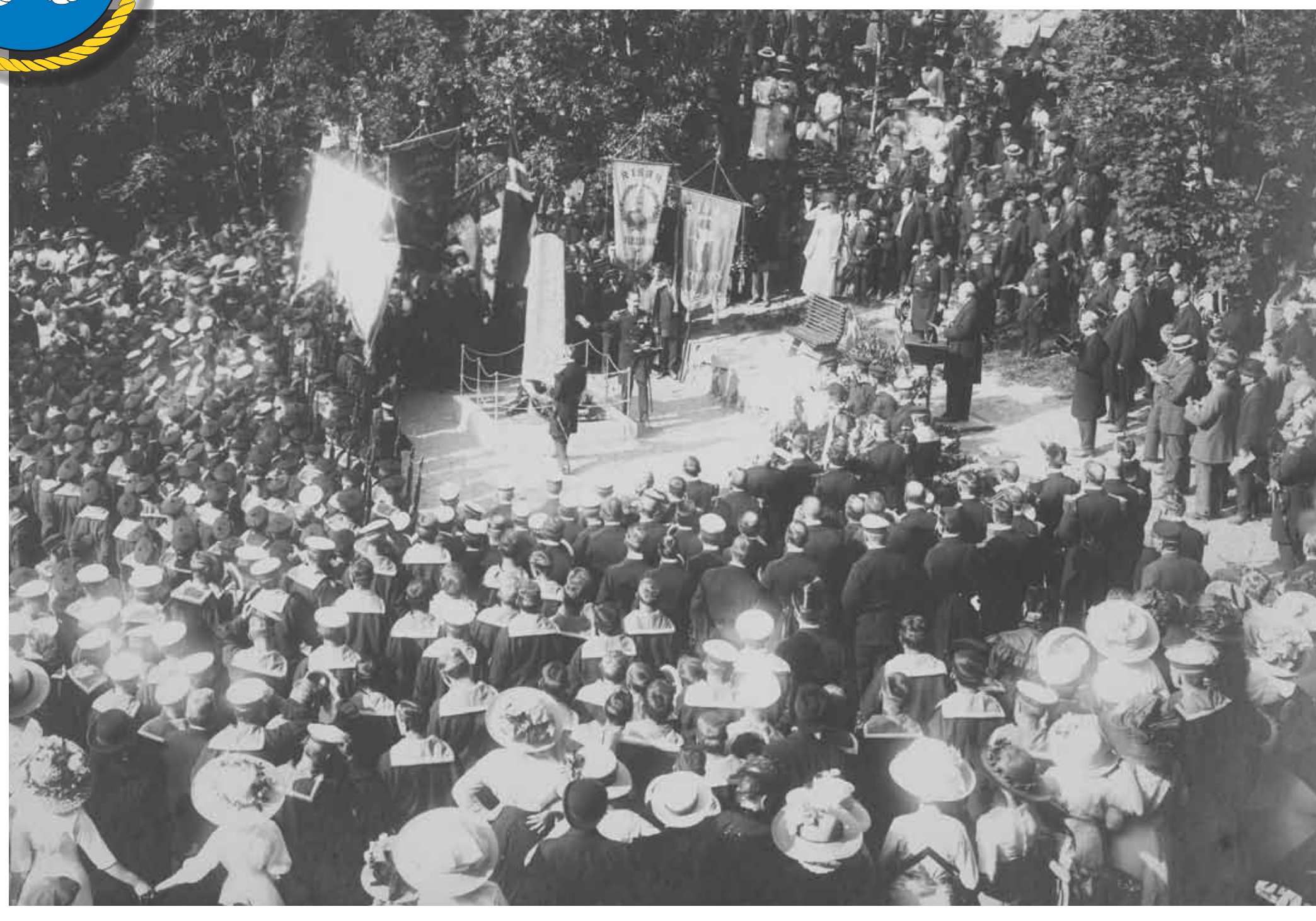

LYNGØR 1812 - I ETTERTID

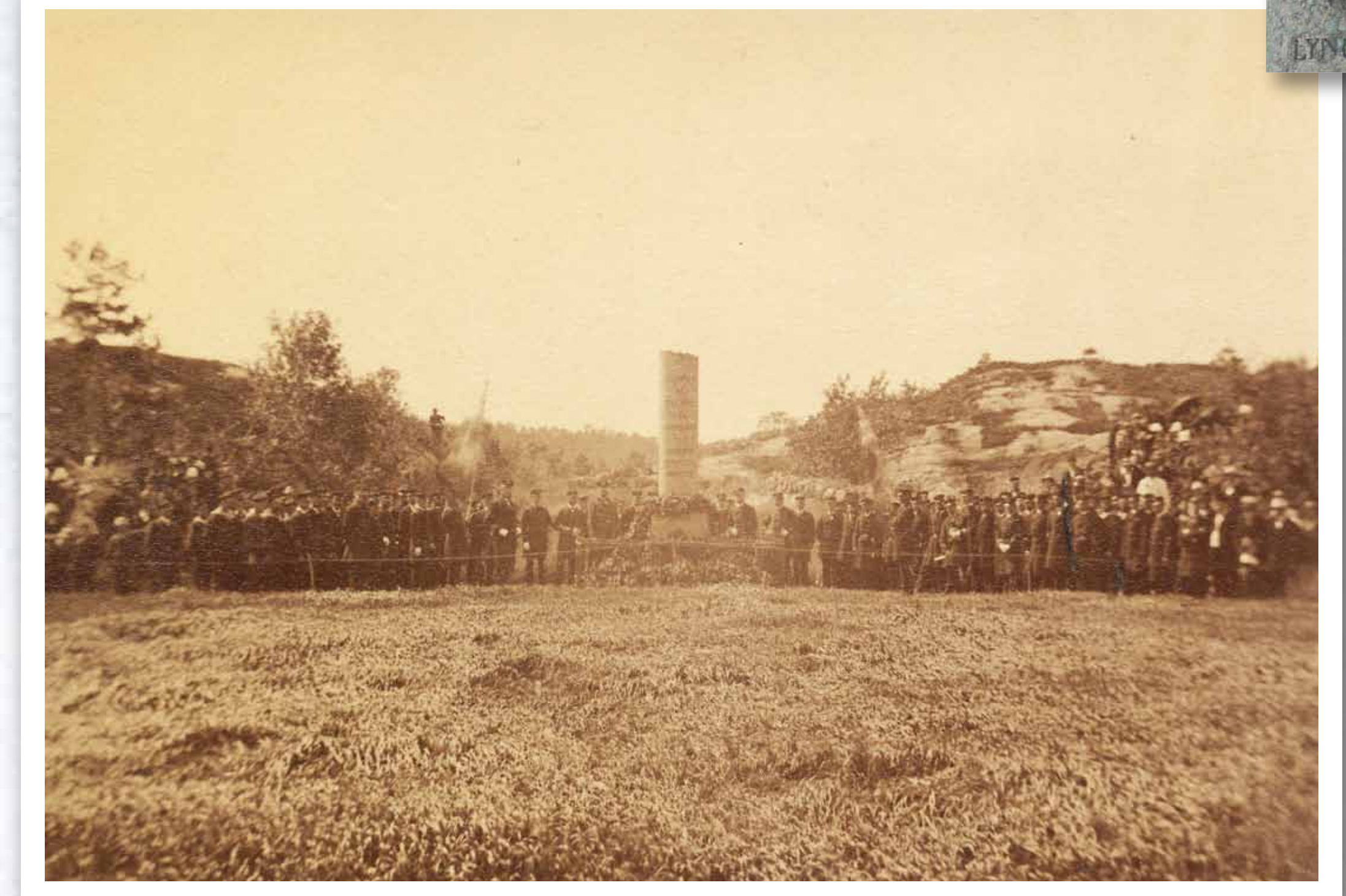
Stor festivas på Lyngør i 1812

- Av *Najadens* 315 mann døde 127, mens 86 var sårede. Blant disse var 3 døde og 2 overlevende som var plukket opp av *Dictator*. De 2 overlevende ble satt i land i Danmark en måned senere.
- De norske briggene hadde 6 døde og 14 sårede. I tillegg døde en mann fra kanonjollene og 2 av losene.
- De 3 norske briggene var alle skadet, *Lolland* også brannskadet, men etter et opphold ved verftet i Fredriksværn var de i løpet av høsten tilbake i tjeneste. En av kanonjollene sank, men ble senere hevet.
- Å heve *Najaden* ble vurdert, men funnet for kostbart. I første omgang berget Sjøforsvaret selv de fleste kanonene og annet større utstyr som ble sendt til Fredriksværn. Fordi vraket lå på bare 6 meters dybde og sperret trafikken, fikk lokalbefolkningen overta nedbrytingen og "plukkingen" fra vraket. Alt metall skulle sendes til Fredriksværn, men fordi man fikk mer betalt for det av oppkjøpere ble det i liten grad gjort. Mange tjente gode penger på vraket og fikk det "lyngørfint".
- *Dictator* hadde så vidt man vet 5 døde og 24 sårede, *Calypso* 3 døde og 1 såret, mens *Podargus* og *Flamer* hadde 1 død og 10 sårede.
- Også de britiske fartøyene hadde store skader, særlig i riggene, men bare for *Calypso* var skadene så omfattende at den måtte gå til England for reparasjon.

Øster Riisør III deltagelse ved minnemarkering på Askerøya

- Slaget fikk også et diplomatisk etterspill fordi sjefene på *Calypso* og *Dictator*, via admiral Saumarez, hevdet at motstanderne hadde brutt 2 uskreve regler i kamp mellom gentlemenn;
  - først fordi britene mente man hadde en våpenhvile da kanonbåtene angrep.
  - dernest fordi man mente at kapteinlt. Rasch på *Kiel* hadde undertegnet en overgivelseserklæring som han forbrøt seg mot da han overmannet prisemannskapet på *Kiel*.
- De krevde derfor å få utlevert *Kiel* som sin rettmessige pris – hvilket både var et spørsmål om ære og om økonomisk gevinst for skipssjefene. På bakgrunn av flere avgitte rapporter avviste den norske øverstkommanderende admiral Lütken kravet.
- Ettersom målet var å uskadeliggjøre *Najaden* betraktet britene uansett slaget som en seier – og de lot prege en egen minnemedalje fra slaget. Kaptein Stewart ble ridder av Bath-orden og flere av sjefene ble forfremmet.
- Fra dansk-norsk side var reaksjonene først også preget av nasjonalisme/patriotisme, både ved at man avviste de britiske kravene og ved at man senere hedret flere av offiserene og mannskapene, dog ingen fra kanonbåtene. Mye av grunnlaget var Holms egen rapport, som Kong Frederik VI fant fullt tilfredsstillende.
- Det var - og har i alle år senere – vært rykter om at briternes kjentmann var en norsk forræder, og påstandene om hvem det var har vært flere. Admiral Lütken gikk selv ut i avisene og utlovet en dusør til den som fant den skyldige. Vi tror, som kaptein Stewart selv hevdet, at det var briteren Andrew Todd, som tidligere hadde fisket i området.
- Etter freden i 1814 har slaget og de taktiske disposisjoner vært diskutert blant lekmenn og fagfolk i snart 200 år. Det var naturlig nok pensum og gjenstand for diskusjoner på den norske Sjøkrigsskolen etablert i 1817. Det er mange meninger om hva Holm burde gjort annerledes, om han skulle tatt kampen tidligere eller om han skulle flyktet videre. Selv om kanonbåtene kom til og reddet noe av den norske æren – er det hevdet at de burde kommet før og gjort mer. Da særlig kanonbåtene fra Arendal, som ble opphengt i en håpløs kamp ved Buskjærsteinene, mens de ved Lyngør kunne betyde en avgjørende forskjell.
- 9. juli ble 75 mann, i hovedsak døde fra *Najaden*, samt 3 briter, begravet i en felles grav på Askerøya under militær honnør. Noe senere ble det ved graven plassert en stor marmorplate med en inskripsjon, som særlig

100-årsmarkeringen i 1912

- nevner offiserene G Grodtschilling og P Buhl. Den unge løytnant Peter Buhl hadde mistet en arm i kampene i 1807 og var noe av en folkehelt. Noen mener penger var samlet inn av etaten selv, andre mener det var bekostet av en av de to offiserenes kjæreste. Av denne marmorplaten ble det gjennom årene stadig hugget av biter, som folk ville ha som minner (noen mener britiske fiskere var skyldige).
- Etter en ny innsamling ble det i august 1847 reist et nytt minnesmerke, på fundamentet av den tidligere marmorplaten. Det var en steinsøyle formet som en knekket mast, vissnok utført av straffanger på Akershus. Avdukingen ble foretatt av admiral Petersen, som selv hadde kjempet i slaget. Den høytidelige begivenheten ble fulgt av orlogsbriggen *Fredriksværn*, skonnerten *Vale* og flere tusen mennesker, hvorav ikke så rent få selv hadde opplevd slaget på nært hold.
- 100-årsmarkeringen i 1912 var også en stor begivenhet, med Kong Haakon til stede. Samme år ble det også reist en bauta på kirkegården i Risør der mange av de som døde etter skadebehandlingen ble begravd. Dykkere fra Arendal Undervannsklubb i samarbeid med Norsk Sjøfartsmuseum konstaterte i 1968 at deler av *Najaden* fortsatt ligger godt bevart under mye mudder.
- I 1991 ble det bygget en replika av en kanonjolle, *Øster Riisør III*. Sammen med andre lokale ildsjeler har kanonjolla deltatt i de årlige minnemarkeringene ved bautaen på Askerøya.

Kanonjolle, Øster Riisør III